

4 Ekim 1958
FRANSA ANAYASASI

İKAZ*

1. Anayasanın 11, 56, 61/1, 65, 69, 71/1 ve 73'üncü maddelerinde yatık (*italik*) şekilde gösterilen hükümler 23 Temmuz 2008 tarih ve 2008/724 sayılı Anayasal Kanununun 46'ncı maddesi gereğince, bu hükümlerin uygulanması için çıkartılması gerekli olan kanunlar ve organik yasada belirtildiği şekilde yürürlüğe girecektir;

2. 4 Şubat 2008 tarih ve 2008/103 sayılı Anayasal Kanununun 2'nci maddesi ve 23 Temmuz 2008 tarih ve 2008/724 sayılı Anayasal Kanununun 47'nci maddesi uyarınca, Başlık XV'in başlığında ve Anayasanın 88/1, 88/2, 88/4, 88/5, 88/6 ve 88/7'nci maddelerinde yatık (*italik*) şekilde gösterilen ifadeler, 13 Aralık 2007 tarihinde imzalanmış, Avrupa Topluluğunu kuran ve Avrupa Birliğini kuran Anlaşmaları tadil eden Lizbon Antlaşmasının yürürlüğe giriş tarihinde yürürlüğe girecektir;

3. Avrupa Konseyinin 1 Temmuz 2004 tarihinden önce toplanmasını kararlaştırdığı Hükümetler arası Konferans sonucunda alınan karar Avrupa Birliğine yapılacak katılımlarla ilgili olarak, madde 88/5'in her iki versiyonu da 23 Temmuz 2008 tarih ve 2008/724 sayılı Anayasal Kanun gereğince uygulanmayacaktır.

* Not: Bu ikaz ilgili maddelere dipnot olarak belirtilmiştir.

4 Ekim 1958
FRANSA ANAYASASI

İÇİNDEKİLER

	Madde No. Sayfa No.
Başlangıç	1173
Madde 1.173
Başlık I. Egemenlik	2-4 173-174
Başlık II. Cumhurbaşkanı	5-19 174-178
Başlık III. Hükümet	20-23 178-179
Başlık IV. Parlamento	24-33 179-181
Başlık V. Parlamento ve Hükümet Arasındaki İlişkiler	34-51/2 181-188
Başlık VI. Antlaşmalar ve Uluslar arası Anlaşmalar	52-55 188-189
Başlık VII. Anayasa Konseyi	56-63 189-191
Başlık VIII. Yargı	64-66/1 191-193
Başlık IX. Yüksek Adalet Divanı	67-68 193-194
Başlık X. Hükümet Üyelerinin Cezai Sorumluluğu	68/1-68/3 194-195
Başlık XI. Ekonomik, Sosyal ve Çevre Konseyi	69-71195
Başlık XI. A. Hakların Koruyucusu (Kamu Başdenetçisi)	71/1196
Başlık XII. Mahalli İdareler	72-75/1 196-200
Başlık XIII. Yeni Kaledonya'ya İlişkin Geçici Hükümler	76-77201 78-86201
Başlık XIV. Fransızca Konuşulan Ülkeler ve Birlik Anlaşmaları	87-88202
Başlık XV. Avrupa Toplulukları ve Avrupa Birliği Avrupa Birliği	88/1-88/7 202-204
Başlık XVI. Anayasa Değişiklikleri	89 204-205
Başlık XVII. Mülga205
Çevre Şartı 206-207

FRANSA ANAYASASI

Başlangıç

Fransız halkı, 1789 Beyannamesinde tanımlanan, 1946 Anayasasının başlangıç kısmında teyit edilip tamamlanan insan haklarına ve milli egemenlik ilkelerine, aynı şekilde 2004 Çevre Şartında belirtilen hak ve ödevlere bağlılığını ihtişamla ilân eder.

Bu ilkeler ve hakların kendi kaderlerini serbestçe belirlemeleri esası gereğince Cumhuriyet, kendisine katılma iradesini beyan eden denizaşırı ülkelere özgürlük, eşitlik ve kardeşlik ortak idealine dayanan ve bu ülkelerin demokratik gelişmelerini sağlayacak yeni kurumlar sunar.

Madde 1.

Fransa, bölünmez, laik, demokratik sosyal bir Cumhuriyettir. Köken, ırk veya din ayrımı yapmaksızın, tüm vatandaşların yasa önünde eşitliğini garanti eder. Her inanca saygılıdır. İdari yapısı yerinden yönetim esasına dayanır.

Kadınlar ve erkeklerin seçimle gelinen görev ve mevkilerin yanı sıra mesleki konumlara ve sosyal sorumluluklara eşit şekilde erişebilmeleri, kanunla teşvik edilir.

Başlık I. Egemenlik

Madde 2.

Cumhuriyetin dili Fransızca'dır.

Ulusal simge mavi, beyaz ve kırmızı renklerden oluşan üç renkli bayraktır.

Ulusal Marş *Marsillaise*'dir.

Cumhuriyetin veciz ifadesi "*Özgürlük, Eşitlik, Kardeşliktir*".

Cumhuriyetin ilkesi; "*Halkın, halk tarafından ve halk için yönetimidir.*"

Madde 3.

Ulusal egemenlik halka aittir, bunu temsilcileri aracılığıyla ve halkoylaması yoluyla kullanır.

Halkın hiçbir kesimi veya hiçbir fert egemenliğin kullanılmasını kendisine mal edemez.

Anayasada öngörülen koşullar dâhilinde, seçimler tek dereceli veya iki dereceli olabilir. Fakat, daima genel, eşit ve gizlidir.

Yasanın belirlediği koşullar çerçevesinde, reşit olan, medeni ve siyasi haklarını kullanabilen kadın-erkek her Fransız vatandaşı seçmendir.

Madde 4.

Siyasi parti ve siyasi guruplar oy vermenin tecellisine katkıda bulunurlar. Bunlar, serbestçe kurulu ve serbestçe faaliyette bulunurlar. Ulusal egemenlik ve demokrasi ilkelerine saygı göstermek zorundadırlar.

Şartları yasayla belirlenen, 1'inci maddenin ikinci fıkrasında belirlenen ilkenin uygulanmasına da katkıda bulunurlar.

Farklı fikirlerin ifade edilebilmesi ve siyasi partilerin ve siyasi gurupların Ulusun demokratik hayatına eşit şekilde katılabilmesi kanunlarla garanti edilir.

Başlık II.
Cumhurbaşkanı

Madde 5.

Cumhurbaşkanı Anayasaya saygı duyulmasını gözetir. Hakemlik yetkisine dayanarak, kamu güçlerinin düzenli çalışmasını sağladığı gibi devletin devamlılığını temin eder.

Ulusal bağımsızlığın, ülkenin bütünlüğünün ve antlaşmalara saygının garantörüdür.

Madde 6.

Cumhurbaşkanı beş yıl için, tek dereceli genel seçimle seçilir.

Hiçbir kimse ardı ardına iki dönem Cumhurbaşkanlığı görevini yürütemez.

Bu maddenin uygulanmasına ilişkin özel koşullar organik bir yasa ile belirlenir.

Madde 7.

Cumhurbaşkanı, kullanılan oyların salt çoğunluğu ile seçilir. Oylamanın ilk turunda bu çoğunluk sağlanamazsa, seçimleri izleyen ondördüncü gün ikinci tura gidilir. Bu ikinci tura, sadece, daha az şanslı adayların da çekilmesinden sonra, ilk turda en çok oy alan iki aday katılabilir.

Oy verme Hükümetin çağrısı ile başlar.

Yeni Cumhurbaşkanının seçimi, görevdeki Cumhurbaşkanının yetkilerinin sonra ermesinden en az yirmi, en fazla otuzbeş gün önce yapılır.

Cumhurbaşkanlığının herhangi bir nedenle boşalması ya da Anayasa Konseyi tarafından belirlenen bir engelin ortaya çıkması halinde, aşağıdaki 11 ve 12'nci maddelerde öngörülenler hariç, Cumhurbaşkanının görevleri geçici olarak Senato Başkanı tarafından, onun da engelli olması halinde Hükümetçe yerine getirilir.

Boşalma halinde ya da Anayasa Konseyince göreve kesin engelin varlığı beyan edilince, yeni Cumhurbaşkanı seçimi için oy verme, Anayasa Konseyince saptanacak mücbir sebepler dışında, boşalmanın meydana gelindiğinin ya da engelin kesin nitelikte olduğunun ilânından en az yirmi, en fazla otuzbeş gün sonra yapılır.

Adaylıkların konulması için belirlenen son tarihten otuz günden az bir süre önce adaylığını açıkça ilân etmiş olan bir kişi bu tarihten önceki yedi gün içinde ölür ya da engelli hale gelmiş olursa, Anayasa Konseyi seçimin ertelenmesine karar verebilir.

Seçimlerin birinci turundan önce, adaylardan biri ölür ya da engelli hale gelirse, Anayasa Konseyi seçimlerin ertelenmesine karar verir.

Birinci turda en avantajlı durumda olan iki adaydan birinin, adaylıktan çekilmeler olmadan önce ölümü yahut engelli hale gelmesi durumunda Anayasa Konseyi, seçim işlemlerinin tümünün yeniden yapılacağını beyan eder; İkinci tura kalan adaydan birinin ölmesi ya da engelli duruma gelmesi halinde de aynı şekilde hareket edilir.

Her durumda aşağıdaki 61'inci maddenin ikinci fıkrasında belirtilen yahut yukarıdaki 6'ncı maddede söz edilen organik yasada aday göstermek için öngörülen koşullar çerçevesinde, adaylık için Anayasa Konseyine başvurulur.

Anayasa Konseyinin karar tarihinden otuzbeş günden fazla bir zaman sonra oylama yapılmazsa Anayasa Konseyi, üçüncü ve beşinci fıkralarda öngörülen süreleri uzatabilir. Bu fıkra hükümlerinin uygulanması, seçimin, görevdeki Cumhurbaşkanı'nın yetkilerinin sona ermesinden sonraki bir tarihe ertelenmesi sonucunu doğurursa mevcut Cumhurbaşkanı; yeni Cumhurbaşkanı'nın ilân edildiği tarihe kadar görevde kalır.

Cumhurbaşkanlığı makamının boşaldığı ya da Cumhurbaşkanı'nın engellilik halinin kesinliğinin ilân edilmesi ile halefinin seçimi arasındaki süreç içinde Anayasanın 49, 50 ve 89'uncu maddeleri uygulanmaz.

Madde 8.

Cumhurbaşkanı Başbakanı atar. Başbakan tarafından Hükümetin istifasının sunulması üzerine görevine son verir.

Başbakanın önerisi üzerine Hükümetin diğer üyelerini tayin eder ve bunların görevine son verir.

Madde 9.

Cumhurbaşkanı, Bakanlar Kuruluna başkanlık eder.

Madde 10.

Cumhurbaşkanı, kesin olarak kabul edilmiş olan yasaları, Hükümete sunulmalarını takip eden onbeş gün içinde ilân eder.

Bu sürenin bitmesinden önce, yasanın ya da bazı maddelerinin yeniden müzakere edilmesini Parlamentodan isteyebilir. Bu yeniden müzakere istemi reddolunamaz.

Madde 11.

Cumhurbaşkanı, Hükümetin Parlamentonun toplantı dönemi boyunca yaptığı ya da her iki Meclisin ortaklaşa yapmış oldukları ve Resmi Gazete’de yayınlanan teklifleri, kamu mercilerinin teşkilatlandırılması yasa tasarılarını, kamunun sosyal, ekonomik ve siyasal reformuna ilişkin tasarıları, aynı şekilde kamu hizmetlerine ilişkin, Anayasaya aykırı olmaksızın kurumların işleyişi üzerinde etki yapabilecek bir antlaşmanın onaylanması için izin verilmesine ilişkin her yasa tasarısını referanduma sunabilir.

Referandumun, bir Hükümet Tasarısı üzerine gerçekleşmesi durumunda, Hükümetin her iki Meclis önünde gerçekleştireceği deklarasyonu yine her iki Meclis nezdinde gerçekleştirilecek müzakereleri takip edecektir.

Madde 11.*

Cumhurbaşkanı, Hükümetin Parlamentonun toplantı dönemi boyunca yaptığı ya da her iki Meclisin ortaklaşa yapmış oldukları ve Resmi Gazete’de yayınlanan teklifleri, kamu mercilerinin teşkilatlandırılması yasa tasarılarını, kamunun sosyal, ekonomik ve siyasal reformuna ilişkin tasarıları, aynı şekilde kamu hizmetlerine ilişkin, Anayasaya aykırı olmaksızın kurumların işleyişi üzerinde etki yapabilecek bir antlaşmanın onaylanması için izin verilmesine ilişkin her yasa tasarısını referanduma sunabilir.

Referandumun, bir Hükümet Tasarısı üzerine gerçekleşmesi durumunda, Hükümetin her iki Meclis önünde gerçekleştireceği deklarasyonu yine her iki Meclis nezdinde gerçekleştirilecek müzakereleri takip edecektir.

İlk fıkroda belirtilen konularla ilgili olarak gerçekleştirilecek bir referandum, Parlamento Üyelerinin beşte birinin seçmen kütüğüne kayıtlı seçmenlerin onda birinin desteğiyle sunacakları teklif üzerine, gerçekleştirilebilir. Bu teklif, Parlamento Üyeleri Tarafından Getirilen Kanun Teklifi şeklinde olacak ve bir yıldan az süre içinde çıkartılmış bir yasa hükmünün iptali için uygulanmaz.

Referandumun yapılma şartları ve Anayasa Konseyinin bir önceki fıkra hükümlerine uygunluğunu incelerken bağlı olacağı şartlar bir organik yasa ile düzenlenir.

Parlamento Üyeleri Tarafından Getirilen Kanun Teklifi her iki Meclis tarafından organik yasada belirtilen süre içinde müzakere edilmezse, Cumhurbaşkanı bu kanun teklifini referanduma sunar.

Fransız halkı referandumda Parlamento Üyeleri Tarafından Getirilen Kanun Teklifinin lehine oy kullanmazsa, referandum tarihini takip eden iki yıllık dönemin sonuna kadar aynı konuda yeni bir referandum teklifi yapılamaz.

Referandum, yasa tasarısının ya da Parlamento Üyeleri Tarafından Getirilen Kanun Teklifinin kabulü şeklinde sonuçlanırsa, Cumhurbaşkanı bunu referandumun sonuçlanmasından itibaren onbeş gün içinde ilân eder.

* Bkz. İkaz

Madde 12.

Cumhurbaşkanı, Başbakan ve Meclis Başkanlarının görüşünü aldıktan sonra Millet Meclisini feshedebilir.

Fesihten en az yirmi, en çok kırk gün sonra genel seçimler yapılır.

Millet Meclisi, seçimini izleyen ikinci Perşembe günü kendiliğinden toplanır. Bu toplantı olağan dönemler için öngörülen süreçler dışında yapılırsa kendiliğinden onbeş günlük yeni bir dönem başlar.

Bu seçimi izleyen yıl içinde yeni bir fesih yapılamaz.

Madde 13.

Cumhurbaşkanı Bakanlar Kurulunda görüşülen kararname ve kararları imzalar.

Devletin sivil ve askeri görevlilerinin atamasını yapar.

Danıştay üyeleri, Legion d'Honneur Büyük Şansölyesi, Büyükelçiler ve fevkalade elçiler, Sayıştay Üyeleri, Valiler, Hükümetin 74'üncü maddede düzenlenen denizaşırı ülkelerdeki ve Yeni Kaledonya'daki temsilcileri, yüksek rütbeli subaylar, akademi rektörleri, merkezi idarelerin yöneticilerinin atanması Bakanlar Kurulunca yapılır.

Bakanlar Kurulunca atama yapılacak diğer görevler ve Cumhurbaşkanının atama yetkisinin onun adına başkasına devrine ilişkin koşullar bir organik yasa ile düzenlenir.

Ulusun hakların ve özgürlüklerinin, ya da ekonomik ve sosyal hayatının teminat altına alınmasının ehemmiyeti sebebiyle atama yetkisinin, her bir Meclisteki ilgili daimi komisyonlarla birlikte kamuoyunun görüşü alınarak kullanılacağı, üçüncü fıkrada belirtilenlerin haricindeki diğer görevler veya unvanlar bir organik yasa ile tanımlanır. Her iki komisyonun aleyhte kullandıkları oy toplamı iki komisyonun kullandığı toplam oy sayısının beşte üçüne eşit olduğu hallerde, Cumhurbaşkanı tarafından atama yapılmaz. Bu komisyonlar, ilgili görev veya unvanlara göre kanunlar tarafından belirlenir.

Madde 14.

Cumhurbaşkanı, yabancı ülkelere gönderilen büyükelçi ve fevkalade elçilere güven belgesi verir, yabancı büyükelçi ve fevkalade elçilerin güven belgesini kabul eder.

Madde 15.

Cumhurbaşkanı, silahlı kuvvetlerin başıdır. Milli Savunma Yüksek Kurul ve Komitelerine başkanlık eder.

Madde 16.

Cumhuriyetin kurumları, milletin bağımsızlığı, ülkesinin bütünlüğü veya uluslararası taahhütlerin yerine getirilmesi ciddi ve ani biçimde tehdit edildiği ve anayasal kamu güçlerinin düzenli işleyişi bozulduğu zaman Cumhurbaşkanı, Başbakanın, Meclis Başkanlarının ve Anayasa Konseyinin resmi görüşlerini aldıktan sonra, bu şartların gerektirdiği önlemleri alır.

Durumu bir açıklamayla milletin bilgisine sunar.

Bu önlemler anayasal kamu güçlerine en kısa süreler içinde görevlerini yerine getirmek olanaklarını sağlama iradesinden kaynaklanmalıdır. Bu konularda Anayasa Konseyinin görüşü alınır.

Parlamento kendiliğinden toplanır.

Millet Meclisi, olağanüstü yetkilerini kullandığı süre içinde feshedilemez.

Bu olağanüstü yetkilerin kullanılmasından otuz gün sonra, konu, Millet Meclisi Başkanı, Senato Başkanı, Millet Meclisinin altmış üyesi, ya da altmış senatör tarafından bu fıkra da belirtilen şartların hâlâ devam edip etmediğinin belirlenmesi maksadıyla, Anayasa Konseyine havale edebilir. Anayasa Konseyi kararını en kısa süre içerisinde halka açıklar. Anayasa Konseyi bu incelemeyi resen gerçekleştirir ve kararını, olağanüstü yetkilerin kullanılmaya başlandığı tarihten altmış gün sonra, ya da bu tarihten sonra herhangi bir tarihte aynı şekilde verir.

Madde 17.

Cumhurbaşkanı bireysel af yetkisine sahiptir.

Madde 18.

Cumhurbaşkanı, Parlamentonun iki Meclisi ile ilişkilerini gönderdiği ve hiçbir tartışmaya yer vermeyen mesajlarla sağlar.

Cumhurbaşkanı, bu amaçla bileşik oturumda toplanan Parlamento ya hitap edebilir. Cumhurbaşkanının Parlamento ya hitaben yapacağı beyanlar, kendisinin yokluğunda, oylanmaksızın Parlamento tarafından tartışılır.

Parlamento, normal dönem dışında bu amaçla özel olarak toplanır.

Madde 19.

Cumhurbaşkanının, 8'inci maddenin birinci fıkrası, 11, 12, 16, 18, 54 ve 61'inci maddelerde öngörülenler dışındaki işlemleri, Başbakan ve gerektiğinde ilgili bakanlar tarafından imzalanır.

Başlık III.

Hükümet

Madde 20.

Hükümet, milli politikayı belirler ve yürütür.

İdareden ve silahlı kuvvetlerden yararlanır.

49 ve 50'nci maddelerde öngörülen usul ve şartlar dâhilinde, Parlamento önünde sorumludur.

Madde 21.

Başbakan, Hükümetin faaliyetlerini yönetir. Ulusal savunmadan sorumludur. Yasaların uygulanmasını sağlar. 13'üncü madde hükümleri saklı

kalmak üzere, düzenleme yetkisini kullanır ve sivil ve askeri görevlere atamalar yapar.

Yetkilerinden bazılarını bakanlara devredebilir.

Gerektiğinde, 15'inci maddede sözü edilen kurul ve komitelere Cumhurbaşkanına vekâleten başkanlık eder.

İstisnai hallerde Cumhurbaşkanının açıkça verdiği yetkiye dayanarak ve belirli bir gündem için bakanlar kuruluna, Cumhurbaşkanına vekâleten başkanlık eder.

Madde 22.

Başbakanın kararları gerektiğinde bunları uygulamakla yükümlü bakanlarca imzalanır.

Madde 23.

Hükümet üyeliği görevleri, her türlü milletvekilliği, ulusal nitelikteki hiçbir mesleki temsilcilik ve hiçbir kamusal görev ya da hiçbir mesleki faaliyetle bağdaşmaz.

Bu gibi görev, faaliyet ve vekâletlerin asıl sahiplerinin yerine kimler tarafından yerine getirileceğine ilişkin şartlar bir organik yasa ile saptanır.

Parlamento üyelerine vekalet, 25'inci madde hükümlerine uygun biçimde olur.

Başlık IV.

Parlamento

Madde 24.

Parlamento yasalar çıkartır. Hükümetin faaliyetlerini izler. Kamusal politikaları değerlendirir.

Parlamento, Millet Meclisi ve Senatodan oluşur.

Azami beşyüzyetmişyedi üyeden oluşan Millet Meclisinin üyeleri tek dereceli seçimle seçilirler.

Azami üçyüzkırkseviz üyeden oluşan Senatonun üyeleri iki dereceli seçimle seçilir. Senato, ülkedeki yerel yönetimlerin temsilini sağlar.

Fransa dışında yerleşmiş Fransız vatandaşları Millet Meclisinde ve Senatoda temsil edilirler.

Madde 25.

Her iki Meclisin yetki süreleri, üyelerinin sayısı, ödenekleri, seçilme şartları, seçilemezlik durumları ve yapamayacakları görevler bir organik yasa ile belirlenir.

Yasa aynı şekilde, boşalma halinde milletvekili veya senatörlere, ait oldukları Meclisin yenilenmesine kadar vekâlet edecek kişilerin seçimine ilişkin koşulları da saptar.

Oluşumu, teşkilat ve çalışma esasları bir kanunla düzenlenecek olan bağımsız bir komisyon, Millet Meclisi seçimlerine ilişkin seçim çevrelerinin tanımlanması, ya da Millet Meclisi ya da Senatodaki koltuk dağılımının değiştirilmesine ilişkin olarak Hükümetin ya da milletvekillerinin vermiş oldukları kanun teklifi hakkında kamuoyuna görüşünü açıklar.

Madde 26.

Parlamentonun hiçbir üyesi, görevini ifa ederken ileri sürdüğü fikirlerden ve kullandığı oylardan dolayı kovuşturulamaz, aranamaz, tutuklanamaz ve yargılanamaz.

Parlamentonun hiçbir üyesi, suç ve kabahatlerinden dolayı, ait olduğu Meclisin izni olmaksızın, tutuklanamaz, hürriyetini kaldırıcı veya sınırlandırıcı tedbirlere tabi tutulamaz. Ancak ağır cezalı suç veya suçüstü hali yahut kesin mahkûmiyet durumlarında bu izin gerekli değildir.

Parlamentonun bir üyesi hakkındaki kovuşturma, tutuklama yahut hürriyetini kaldırıcı veya sınırlandırıcı tedbirler, ait olduğu Meclisin kararıyla Meclisin toplantı dönemi sonuna kadar ertelenir.

İlgili Meclis gerektiğinde, yukarıdaki fıkranın uygulanmasına yönelik olarak ek bir oturum için kendiliğinden toplanır.

Madde 27.

Hiçbir Meclis üyesi hiçbir emredici vekâlete bağlı olmaksızın seçilirler.

Parlamento üyelerinin oy hakkı kişiseldir.

Vekâleten oy vermeye bir organik yasa ile istisnai olarak izin verilebilir. Bu durumda birden fazla vekâlet kabul edilemez.

Madde 28.

Parlamento olağan toplantı dönemi için kendiliğinden toplanır. Bu olağan toplantı dönemi Ekim ayının ilk iş gününde başlayıp Haziran ayının son iş gününde sona erer.

Her Meclisin olağan toplantı dönemince bağlı olduğu oturum günü sayısı yüzyirmi günü geçemez. Oturum haftalarını her Meclis kendisi belirler.

İlgili Meclisin Başkanının görüşünü almak kaydıyla, Başbakanca veya her Meclis üyelerinin çoğunluğunca oturumun kapatılması gününün uzatılmasına karar verilebilir.

Oturum günleri ve saatleri her Meclisin kendi İçtüzüğü ile belirlenir.

Madde 29.

Parlamento, Başbakan ya da Millet Meclisinin üyelerinin çoğunluğunun istemi üzerine olağanüstü olarak ve belirli bir gündemle toplanır.

Parlamento, Millet Meclisi üyelerinin istemiyle olağanüstü toplandığında, Parlamento bu toplantının, toplantı gündeminin sona ermesi üzerine, ya da toplantı tarihinden itibaren azami 12 gün sonra, hangisi daha önce gerçekleşmiş ise o tarihte kapanmasına karar verir.

Kapanma kararını izleyen ayın sona ermesinden önce yeni bir toplantı yapılması sadece Başbakan tarafından istenebilir.

Madde 30.

Parlamentonun kendiliğinden toplandığı haller dışında, olağanüstü toplantılar Cumhurbaşkanı kararı ile açılır ve kapanır.

Madde 31.

Hükümet üyeleri her iki Meclisin toplantılarına katılırlar. İstedikleri takdirde konuşma yaparlar.

Hükümet komiserlerinin yardımını isteyebilirler.

Madde 32.

Millet Meclisi Başkanı bir yasama dönemi için seçilir. Senato Başkanı her kısmi yenilemeden sonra seçilir.

Madde 33.

Her iki Meclisin oturumları alenidir. Görüşmelerle ilgili tutanağın tamamı Resmi Gazete’de yayımlanır.

Meclislerin her biri, Başbakanın ya da üyelerinin onda birinin istemi üzerine gizli oturum yapabilir.

Başlık V.

Parlamento ve Hükümet Arasındaki İlişkiler

Madde 34.

Yasalar, aşağıda belirtilen konulara ilişkin kuralları belirler;

– Medeni haklar, kamusal özgürlüklerin kullanılması için vatandaşlara tanınan temel güvenceler; basın özgürlüğü, çeşitliliği ve bağımsızlığı; Milli savunma nedeniyle vatandaşların kişilik ve mallarına getirilen yükümlülükler;

– Tabiiyet, kişilerin hal ve ehliyetleri, evlilik rejimleri, veraset ve karşılıksız kazandırmalar;

– Cürüm ve suçların tayini ve bunlara uygulanacak cezalar, ceza usulü, af, yeni yargı düzeninin ihdası ve yargı üyelerinin statüsü;

– Her türlü vergilerin matrah, oran ve tahsil biçimleri; para basımı rejimi.

Yasalar, aynı şekilde şu konuları da belirler;

– Parlamento, yerel meclislerin ve yurtdışında yerleşik Fransız vatandaşlarının temsil edildiği meclislerin seçim rejimi ve yanı sıra mahalli idarelerin özel meclislerinin üyelerinin seçimle atandıkları görevler ve unvanlar;

– Kamu kurumlarının kategorilerinin ihdası;

– Devletin sivil ve askeri memurlarına tanınan temel güvenceler;

– Teşebbüslerin millileştirilmesi, kamu sektörü teşebbüslerine ait mülkiyetin özel sektöre devri.

Yasalar, Őu konularda temel ilkeleri belirler;

- Milli savunmanın genel teŐkilatlanması;
- Mahalli idarelerin serbest yonnetimi, yetki ve kaynakları;
- Öğrenim;
- Çevrenin korunması;
- Mülkiyet rejimi; ayni haklar, medeni ve ticari borçlar;
- Çalışma, sendika ve sosyal güvenlik hakkı.

Mali yasalar, bir organik yasada belirlenen şartlar ve istisnalar çerçevesinde, Devletin kaynak ve yükümlülüklerini belirler.

Sosyal güvenlik finansmanı yasaları, gelir tahminlerini hesaba katarak, mali dengelerin genel şartlarını belirler, bir organik yasada öngörülecek özel şartlar ve istisnalar çerçevesinde harcama amaçlarını saptar.

Program yasaları, Devletin ekonomik ve sosyal faaliyetlerinin amaçlarını belirler.

Kamu maliyesine ilişkin çok yıllı kılavuzlar program yasalarıyla hazırlanır. Bu kılavuzlar kamu yönetiminde hesap dengesinin sağlanması hedefine katkı yaparlar.

İŐ bu madde hükümleri, bir organik yasa ile açıklanır ve tamamlanır.

Madde 34-1.

Parlamentonun Meclisleri organik yasada düzenlenen şartlara göre karar alabilirler.

Kabulü veya reddi Hükümet nezdinde güven oylaması niteliğinde olan yahut Hükümet için kesin emir içeren bir kanun taslağı kabul edilemez ve gündeme alınmaz.

Madde 35.

Savaş ilânına parlamento izin verir.

Hükümet, silahlı kuvvetlerin yurtdışına yapacakları müdahale hakkında, söz konusu müdahalenin başlangıcından en geç üç gün sonra Parlamento bu kararını bildirir. Hükümet, bilgilendirmesinde söz konusu müdahalenin hedeflerini ayrıntılarıyla açıklar. Bu bilgilendirmeyi müzakereler takip eder. Müzakereler sonrasında oylama yapılmaz.

Söz konusu müdahalenin süresi dört ayı aşarsa Hükümet, yetkinin uzatımı için Parlamentoya müracaat eder. Millet Meclisinin konu hakkında son kararı vermesini talep edebilir.

Parlamento dört aylık sürenin sonunda oturumda değıl ise, kararını bir sonraki oturumda açıklar.

Madde 36.

Sıkıyönetime Bakanlar Kurulu karar verir.

Sıkıyönetimin 12 günü aşması ancak Parlamentosunun iznine bağılıdır.

Madde 37.

Yasa kapsamına girmeyen diğer konular tüzük niteliğindedir.

Bu konulara ilişkin yasa biçimindeki metinler, Danıştay'ın görüşü alınarak çıkarılacak kararnamelerle değiştirilebilir. Bu metinlerden, Anayasanın yürürlüğe girmesinden sonra çıkarılacak olanların kararname ile değiştirilebilmesi, bunların önceki fıkra gereğince tüzük niteliğinde olduğunun Anayasa Konseyince ilân edilmesine bağlıdır.

Madde 37-1.

Yasa ve tüzükler, belli bir amaç ve süre ile sınırlı olarak, deneme amaçlı uygulamalara imkan tanıyan düzenlemeleri de içerebilir.

Madde 38.

Hükümet, programını uygulamak için, sınırlı bir süre için, normalde yasanın düzenleme alanına giren önlemleri kararname ile almak konusunda Parlamentodan izin isteyebilir.

Kararnameler, Danıştay'ın görüşü alındıktan sonra Bakanlar Kurulunca çıkarılır. Yayınlandıkları tarihte yürürlüğe girerler fakat onanmalarına ilişkin yasa tasarısı, yetki veren yasanın öngördüğü tarihten önce Parlamenteoya sunulmazsa geçersiz hale gelir. Kararnameler ancak açık şartlarla onanabilir.

Bu maddenin birinci fıkrasında öngörülen sürenin geçmesinden sonra, kararnameler ancak yasama alanına giren konuları düzenleyen yasalarla değiştirilebilir.

Madde 39.

Yasa teklifi, Başbakan ve Parlamento üyeleri tarafından verilebilir.

Yasa tasarıları, Danıştay'ın görüşü alındıktan sonra Bakanlar Kurulunda müzakere edilir ve iki Meclisten birinin başkanlık kuruluna verilir. Mali yasalar ve sosyal güvenliğin finansmanına ilişkin yasa tasarıları önce Millet Meclisine sunulur. 44'üncü maddenin ilk fıkrası saklı kalmak üzere, mahalli idareler teşkilatlarının temel konularına ilişkin yasa tasarıları önce Senatoya sunulur.

Hükümetin yasa teklifleri organik yasanın belirlediği şartlara göre Millet Meclisi veya Senatonun görüşme takvimine alınırlar.

Hükümet yasa teklifinin gönderildiği ilk Meclisin Başkanlık Divanı bu yasa teklifinde organik yasada belirtilen kurallara uyulmadığını beyan ederse, Hükümetin hazırladığı yasa teklifi müzakere gündemine alınmayabilir. Başkanlık Divanı ve Hükümet arasında fikir ayrılığının bulunması halinde, ilgili Meclis Başkanı veya Başbakan konuyu Anayasa Konseyine havale edebilir. Anayasa Konseyi sekiz gün içinde kararını açıklar.

Millet Meclisi ya da Senato Başkanı, kanun teklifini Meclise tevdi eden üyenin itirazı bulunmadıkça, ilgili Meclisin bir üyesi tarafından o Meclise sunulan bir yasa teklifini kanunda belirtilen şartlara uygun olarak, komisyonda görüşülmeye başlanmadan önce, görüş için Danıştay'a sunabilir.

Madde 40.

Parlamento üyeleri tarafından getirilen kanun teklifleri, kabul edilmeleri durumunda kamusal kaynakların azalması, yeni bir kamusal yükümlülük yaratılması ya da böyle bir yükümlülüğün ağırlaştırılması sonucunu doğurabilecek teklif ve değişiklikler kabul edilemez.

Madde 41.

Meclislerdeki görüşmeler sırasında, Parlamento üyesi tarafından yapılan teklif ya da değişikliğin yasa alanını ilgilendirmediği yahut 38'inci madde gereğince verilmiş bir yetkiye aykırı olduğu ortaya çıkarsa, Hükümet bunların kabul edilmemesini isteyebilir.

Hükümet ile ilgili Meclisin Başkanı arasında anlaşmazlık çıkarsa, bunlardan birinin istemi üzerine Anayasa Konseyince sekiz gün içinde bu konuda karar verilir.

Madde 42.

Hükümet ya da Parlamento üyeleri tarafından hazırlanan yasa tasarılarının genel kuruldaki müzakeresi, 43'üncü maddeye göre, bunların ilk verildikleri tasarıların komisyondan geçen, ya da, tasarı metninin komisyondan geçmemesi halinde, Meclise sunulan metin üzerinde yapılır.

Yukarıdaki hükme rağmen, Anayasa Değişiklik Teklifleri, Mali Yasa Teklifleri ve Sosyal Güvenlik Finansman Yasa Tekliflerinin genel kurulda görüşülmesi sırasında, yasa teklifinin ilk olarak sunulduğu Meclisteki ilk okuması sırasında Hükümetçe sunulan ilk metin, müteakip okumalarda ise diğer Meclisin gönderdiği metin müzakere edilir.

Hükümet ya da Parlamento üyeleri tarafından verilen yasa teklifi ancak, sunulduğu ilk Meclisin Genel Kurulunda, müzakere gündemine alındığı tarihten sonraki altı haftalık sürenin sonunda, ikinci Meclisin Genel Kurulunda ise Meclise sunulduğu tarihten sonraki dört haftalık sürenin sonunda müzakere edilir.

45'inci maddede belirtilen şartlara göre ivedi müzakere usulünün uygulandığı hallerde, önceki fıkra hükümleri uygulanmaz. Mali Yasa Teklifleri, Sosyal Güvenlik Finansman Yasa Teklifleri ya da olağanüstü hallere ilişkin yasa teklifleri için de önceki fıkra hükümleri uygulanmaz.

Madde 43.

Hükümet ve Parlamento üyeleri tarafından sunulan yasa tasarısı her iki Mecliste de sayıları sekiz ile sınırlanmış olan daimi komisyonlardan birine gönderilir.

Hükümet ve Parlamento üyeleri tarafından sunulan yasa tasarısı ve teklifleri, Hükümetin ya da konuyu görüşen Meclisin isteği üzerine, incelenmek için, o konuda özel olarak oluşturulmuş komisyonlara gönderilir.

Madde 44.

Hükümetin ve Parlamento üyelerinin değişiklik teklif etme hakları vardır. Bu hak, organik yasada düzenlenen çerçevede, Meclislerin İçtüzüğünde

belirtilen şartlara uygun olarak, genel kurulda ya da komite toplantısı sırasında kullanılabilir.

Görüşme açılınca, Hükümet evvelce komisyona gönderilmemiş olan her değişikliğin incelenmesine karşı çıkabilir.

Konuyu görüşen Meclis, Hükümetin istediği takdirde, görüşülmekte olan metnin tamamı ya da bir kısmı hakkında Hükümetin önerdiği ya da kabul ettiği değişiklikleri bir tek oylama ile karara bağlar.

Madde 45.

Tüm yasa tasarısı ve teklifleri Parlamentonun her iki Meclisinde, bir birini takip ederek ve tek bir metnin kabulü amacıyla incelenir. 40 ve 41'inci madde kapsamındaki uygulamalar saklı kalmak kaydıyla, Meclis müzakere takvimine alınmış ya da Meclise sevk edilmiş olan metinle dolaylı yoldan dahi olsa bağlantılı değişiklik metinlerinin birinci görüşme sırasında sunulması kabul edilebilir.

İki Meclis arasındaki anlaşmazlık sonucu bir yasa tasarısı ya da teklifi her iki Meclisçe, iki görüşmeden sonra da kabul edilmezse, ya da bunlardan birinin tek görüşmesinden sonra Hükümet ivedilik isteminde bulunursa Başbakan, yasa tasarısının veya teklifinin her bir Meclis tarafından bir kez görüşülmesinden sonra, her iki Meclisten eşit üyenin katıldığı ve tartışma konusu edilen hükümlerle ilgili bir metin hazırlayıp sunma ile görevli karma bir komisyon toplanmasını isteyebilir.

Karma komisyonca hazırlanan metin Hükümet tarafından, iki Meclisin onayına sunulabilir. Hükümetin uygun görmediği hiçbir değişiklik kabul edilemez.

Karma komisyon ortak bir metin hazırlayamazsa ya da hazırladığı metin önceki fıkrada öngörülen koşullara uyulmadan kabul edilmişse Hükümet, Millet Meclisinde ve Senatoda yapılacak yeni bir görüşmeden sonra, Millet Meclisinden konuyu kesin olarak karara bağlamasını isteyebilir. Bu durumda, Millet Meclisi karma komisyonunca müzakere edilen metni yahut kendisi tarafından kabul edilip de Senatoğa bir ya da birçok değişiklikle kabul edilmiş olan metni yeniden ele alabilir.

Madde 46.

Anayasanın organik yasa olarak nitelediği yasalar, aşağıdaki şartlara uygun olarak, değiştirilir yahut oylanarak kabul edilir.

Yasa tasarısı ya da teklifi, her iki Meclis tarafından, 42'inci maddenin üçüncü fıkrasında belirtilen süre dolmadan görüşülemez ve oylanamaz. Yukarıdaki bu hükme rağmen, 45'inci maddede belirtilen şartlara uygun olarak ivedi müzakere usulü uygulanacak ise, yasa tasarısı veya teklifi verildiği ilk Meclis tarafından verilisinden on beş gün geçmeden görüşülemez.

45'inci maddede öngörülen usul uygulanabilir. Ancak, iki Meclisin anlaşamaması halinde, yasa metninin Millet Meclisince son görüşmede kabul edilebilmesi, bu Meclis üye sayısının salt çoğunluğu ile mümkündür.

Senato ile ilgili organik yasalar her iki Meclis tarafından aynı zamanda oylanır.

Organik yasalar, ancak bunların anayasaya uygunluğu Anayasa Konseyi tarafından açıklandıktan sonra yayınlanabilir.

Madde 47.

Parlamento, mali yasa tasarılarını bir organik yasada öngörülen şartlar dâhilinde oylayarak kabul eder.

Millet Meclisi, kendisine verilen bir yasa tasarısını, verilişinden itibaren kırk gün geçmesine rağmen ilk görüşmeyi yapıp karara bağlayamazsa, Hükümet Senatoya başvurur. Senato onbeş gün içinde bir karar vermek zorundadır. Bundan sonra 45'inci maddede öngörülen koşullara göre hareket edilir.

Parlamento, yetmiş gün içinde bir karara varamazsa, yasa tasarısındaki hükümler kararname ile yürürlüğe konulabilir.

Bütçenin uygulanması ile ilgili olarak gelir kaynakları ve giderlerin uygulanması ile ilgili mali yasalar, bu uygulama başlamadan önce yayınlanmak üzere zamanında verilmezse, Hükümet, acil olarak Parlamento'ya başvurarak vergi tahsilâtı için izin ister ve kararname yoluyla bütçede oylanıp kabul edilen hizmetler için ödenek belirler.

Bu maddede sözü edilen süreler, parlamentonun toplantı da olmadığı durumlarda işlemez.

Madde 47-1.

Parlamento, sosyal güvenlik finansmanı ile ilgili yasa tasarılarını, bir organik yasa ile belirlenecek şartlar çerçevesinde oylar ve kabul eder.

Millet Meclisi, tasarının verildiği tarihten itibaren yirmi gün içinde ilk oturumu yaparak karar vermez ise, Hükümet Senatoya başvurur ve Senato onbeş gün içinde bir karar vermek zorundadır. Bundan sonra 45'inci maddede belirlenen usule göre hareket edilir.

Şayet Parlamento elli gün içinde bir karar vermez ise, tasarı düzenlemeleri bir kararname ile yürürlüğe konabilir.

Bu fıkrada öngörülen süreler, Parlamentonun toplantı dönemi dışında ve her iki Meclis için 28'inci maddenin ikinci fıkrasına uygun olarak oturum yapmama kararı alınan haftalar süresince işlemez.

Madde 47-2.

Sayıştay, Hükümetin faaliyetlerinin denetiminde Parlamento'ya yardımcı olur. Sayıştay, sosyal güvenlik finansmanı yasalarının uygulanmasının denetiminin yanı sıra kamu politikalarının değerlendirilmesinde Hükümete ve Parlamento'ya yardımcı olur. Sayıştay, kamuya açık raporlar marifetiyle halkın bilgilendirilmesine katkıda bulunur.

Merkezi idarelerin hesapları yasalara uygun ve doğru olmalıdır. Hesaplar, söz konusu idarelerin yönetim, varlık ve mali durumlarının sonuçlarını doğru ve açık şekilde sergiler.

Madde 48.

28'inci maddenin son üç fıkrasının uygulanması hariç, Meclislerin gündemi Meclislerce belirlenir.

Aylık oturumların ilk iki haftasında, öncelikle ve Hükümetin saptadığı sıraya göre, Hükümet tarafından verilen yasa tasarıları ve Hükümetin kabul ettiği yasa teklifleri görüşülür.

Ayrıca, Maliye yasa teklifleri, Sosyal Güvenliğin finansmanına ilişkin yasa teklifleri ve aşağıdaki hükümlere tabi olarak, diğer Meclisin en az altı hafta önce sunacağı diğer yasa metinlerinin yanı sıra olağanüstü hallerle ilgili yasa teklifleri ve 35'inci maddede anılan yetki talepleri, Hükümetin talebi üzerine, öncelikli olarak Meclisin gündemine alınır.

Parlamentonun bir toplantısı, öncelikle ve Meclislerin belirleyeceği sırada, Hükümetin faaliyetlerinin denetimi ile kamu politikalarının değerlendirilmesine tahsis olunur.

Ayda en az bir oturum da öncelikle, ilgili Mecliste grubu bulunan muhalefet partilerinin yanı sıra azınlık gruplarının girişimiyle, her iki Meclisin belirlediği gündeme ayrılır.

Parlamentonun haftada en az bir toplantısı, öncelikle Parlamento üyelerinin soruları ile Hükümetin cevaplarına tahsis olunur.

Madde 49.

Başbakan, Bakanlar Kurulunda görüşüldükten sonra, bir Hükümet programı veya gerektiğinde genel politika ile ilgili bir beyannamesi dolayısıyla Millet Meclisi önünde Hükümetin sorumluluğu konusunu ortaya atabilir.

Millet Meclisi, Hükümetin sorumluluğunu gensoru önergesi oylaması yöntemiyle tartışma konusu edebilir. Böyle bir önerenin görüşülebilmesi için Millet Meclisi üyelerinin en az onda biri tarafından imzalanması gerekir. Önerenin verilmesinden sonra kırksekiz saat geçmedikçe oylama yapılamaz. Gensoru önergesinin kabulünde, Meclisi oluşturan üyelerin çoğunluğunun lehteki oylarının sayımı yapılır. Aşağıdaki fıkrada öngörülen haller dışında, bir milletvekili, aynı olağan toplantı döneminde üçten fazla, aynı olağanüstü toplantı döneminde de birden fazla gensoru önergesi veremez.

Başbakan, Bakanlar Kurulunun görüşünü aldıktan sonra, bir metnin oylaması ile ilgili olarak Parlamento'ya karşı Hükümetin sorumluluğunu ortaya koyabilir. Bu takdirde, metin kabul edilmiş sayılır. Ancak, bir gensoru önergesi verilmesi ve verilmesini izleyen yirmidört saat içinde önceki fıkrada öngörülen biçimde kabul edilmesi hali bundan müstesnadır. Ayrıca, Başbakan her oturumda bir diğer yasa tasarısı veya teklifi için de bu usulü kullanabilir.

Başbakan, bir genel politika beyannamesinin onanmasını Senatodan isteyebilir.

Madde 50.

Millet Meclisi bir gensoru önergesini kabul ettiği, Hükümetin programını veya genel politikaya ilişkin beyannamesini onaylamadığı takdirde Başbakan, Hükümetin istifasını Cumhurbaşkanına sunar.

Madde 50-1.

Hükümet, Meclislerin herhangi biri önünde, belirli bir konu hakkında kendi inisiyatifiyle ya da madde 51-1'de belirtilen şartlarla bir Parlamento grubunun talebi üzerine, bir beyanda bulunur. Bu beyanı müzakereler takip eder. Hükümetin istemesi halinde müzakerelerden sonra konu, güvenoyuna konu edilmeksizin oya sunulabilir.

Madde 51.

Olağan ve olağanüstü toplantı dönemlerinin sona ermesi, gerektiğinde 49'uncu maddenin uygulanabilmesi için ertelenebilir. Bu amaçla, re'sen ek oturumlar düzenlenir.

Madde 51-1.

Mecliste ihdas edilmiş Parlamento gruplarının hakları Meclislerin kendi İçtüzükleriyle düzenlenir. Meclis İçtüzüğü ilgili Mecliste ihdas edilen muhalefet gruplarının yanı sıra azınlık gruplarının da özel haklarını tanır.

Madde 51-2.

24'üncü maddenin ilk fıkrasında düzenlenen denetim ve değerlendirme görevlerinin yerine getirilmesi için, her Meclis bünyesinde, bir kanunla belirlenecek şartlara göre bilgi toplamak amacıyla araştırma komisyonları kurulabilir.

Bu araştırma komisyonlarının teşkilatı ve çalışma esasları kanunlarla düzenlenir. Komisyonların kurulma şartları her Meclisin kendi İçtüzüğüyle düzenlenir.

Başlık VI.**Uluslararası Sözleşme ve Anlaşmalar****Madde 52.**

Cumhurbaşkanı anlaşmaları müzakere ve tasdik eder.

Tasdikine sunulması gerekmeyen tüm uluslararası anlaşmaların müzakeresi hakkında kendisine bilgi verilir.

Madde 53.

Barış sözleşmeleri, ticaret sözleşmeleri, uluslararası teşkilatlara ilişkin, Devletin mali sorumluluğuna matuf, yasama niteliğindeki düzenlemeleri değiştiren, kişilerin durumlarına ilişkin, toprak terki, değişimi yahut ilhakını öngören uluslararası sözleşme ya da anlaşmalar, ancak bir yasa ile onaylanır ve tasdik edilir.

Bu tür sözleşme ve anlaşmalar ancak kabul ve tasdik edildikten sonra sonuç doğururlar.

Hiçbir toprak terki, değişimi ve ilhakı, ilgili halkın rızası olmadan geçerlilik kazanmaz.

Madde 53-1.

Devlet, Avrupa Devletleri ile sığınma konusundakine benzer anlaşmalar, insan temel hak ve özgürlüklerinin korunmasına ilişkin anlaşmalar, onlara sundukları sığınma taleplerinin belirlenmesi için karşılıklı yetkilerini belirleyen anlaşmalar imzalayabilir.

Bununla birlikte, talep, anlaşmalar gereğince yetkileri dâhilinde değilse, Devlet otoriteleri, özgürlükten yana tavırları nedeniyle zulme uğrayan yahut başka bir sebeple Fransa'nın korumasını talep eden tüm yabancılara sığınma hakkı vermeye her zaman yetkilidir.

Madde 53-2.

Devlet, 18 Temmuz 1998'de imzalanan sözleşmede öngörülen koşullar çerçevesinde Uluslararası Ceza Mahkemesinin yargılama yetkisini tanıyabilir.

Madde 54.

Anayasa Konseyi, Cumhurbaşkanı, Başbakan, her iki Meclisten birinin Başkan yahut altmış milletvekili veya altmış senatör tarafından başvurulması üzerine, uluslararası bir taahhüdün anayasaya aykırı bir hüküm taşıdığını beyan ederse, bu uluslararası anlaşmanın tasdik ya da onaylanması ancak anayasanın değiştirilmesinden sonra mümkün olur.

Madde 55.

Usulüne uygun biçimde tasdik ve onaylanan sözleşme ve anlaşmalar, bu sözleşme ve anlaşmaların diğer tarafça da uygulanması koşuluyla, yayınlandıkları andan itibaren yasalardan üstün bir nitelik kazanırlar.

Başlık VII.

Anayasa Konseyi

Madde 56.

Anayasa Konseyi dokuz üyeden oluşur, görev süreleri dokuz yıldır ve bu süre uzatılamaz. Üyelerin üçte biri her üç yılda bir yenilenir. Üyelerden üçü Cumhurbaşkanı, üçü Millet Meclisi Başkanı, üçü de Senato Başkanı tarafından atanır.

Yukarıda sözü edilen dokuz üyeden başka, eski Cumhurbaşkanı Anayasa Konseyinin kaydı hayat şartıyla doğal üyesidirler.

Başkan, Cumhurbaşkanı tarafından atanır. Eşitlik halinde, Başkanın oyunun bulunduğu tarafa üstünlük tanınır.

Madde 56.*

Anayasa Konseyi dokuz üyeden oluşur, görev süreleri dokuz yıldır ve bu süre uzatılamaz. Üyelerin üçte biri her üç yılda bir yenilenir. Üyelerden üçü Cumhurbaşkanı, üçü Millet Meclisi başkanı, üçü de Senato başkanı tarafından atanır. Bu atamalarda 13'üncü maddenin son fıkrasında belirtilen usul uygulanır. Meclis Başkanlarınca yapılan atamalar sadece görüşünü almak maksadıyla ilgili Meclisteki daimi komiteye sunulur.

Yukarıda sözü edilen dokuz üyeden başka, eski Cumhurbaşkanı Anayasa Konseyinin kaydı hayat şartıyla doğal üyesidirler.

Başkan, Cumhurbaşkanı tarafından atanır. Eşitlik halinde, başkanın oyunun bulunduğu tarafa üstünlük tanınır.

Madde 57.

Anayasa Konseyi üyeliği görevi, bakanlık ve Parlamento üyeliği görevleriyle bağdaşmaz. Diğer bağdaşmazlıklar bir organik yasa ile belirlenir.

Madde 58.

Anayasa Konseyi, Cumhurbaşkanı seçiminin usulüne uygun olarak yapılmasına nezaret eder.

Şikâyetleri inceler ve oylama sonuçlarını ilân eder.

Madde 59.

Anayasa Konseyi, itiraz halinde milletvekili ve senatör seçimlerinin usulüne uygunluğu hakkında karar verir.

Madde 60.

Anayasa Konseyi, 11 ve 89'uncu maddelerde ve XV. başlıkta öngörülen referandum işlemlerinin, usulüne uygun yapıp yapılmadığını gözetir ve sonuçlarını ilân eder.

Madde 61.

Organik yasalar ilân edilmeden, 11'inci maddede anılan Parlamento üyelerinin sunacakları yasa teklifleri referanduma sunulmadan, Parlamento Meclisleri İçtüzükleri uygulamaya konulmadan önce Anayasa Konseyine sunulmak zorundadır. Konsey bunların Anayasaya uygunluğu hakkında karar verir.

Aynı amaçla, yasalar, yayımlanmadan önce Cumhurbaşkanı, Başbakan, Millet Meclisi ve Senato Başkanları ya da altmış milletvekili veya altmış senatör tarafından Anayasa Konseyine gönderilebilirler.

Yukarıdaki iki fıkrada öngörülen hallerde Anayasa Konseyi, bir ay içinde karar verir. Bununla beraber acil durumlarda ve Hükümetin isteği üzerine bu süre sekiz güne indirilebilir.

Bütün bu hallerde, Anayasa Konseyine başvuru, yayın süresini durdurur.

* Bkz. İkaz

Madde 61-1.*

Derdest bir dava sırasında bir yasa hükmünün Anayasal hak ve özgürlükleri ihlal ettiği iddiası ortaya atılır ise, bu iddia Danıştay, ya da Yargıtay tarafından süresi içinde Anayasa Konseyine havale edilir.

Mevcut madde hükmünün uygulanmasına ilişkin şartlar bir organik yasayla düzenlenir.

Madde 62.

61'inci maddeye dayalı olarak Anayasaya aykırılığı tespit edilen bir hüküm, yayınlanmaz ve uygulanmaya konulmaz.

Madde 61-1'e dayalı olarak Anayasaya aykırılığı tespit edilen bir hüküm, Anayasa Konseyinin bu kararının yayımlandığı tarihten, ya da bu kararda belirtilen müteakip bir başka tarihten itibaren yürürlükten kalkar. Bu hükmün doğurduğu sonuçlara itiraza ilişkin şartlar ve itiraz süreleri Anayasa Konseyi tarafından belirlenir.

Anayasa Konseyinin kararlarına karşı başvuru yolları kapalıdır. Bu kararlar, bütün kamusal güçleri, idare ve adli otoriteleri ve tüm kamusal erkleri bağlar.

Madde 63.

Anayasa Konseyinin kuruluş ve görevleri, uygulanacak usul ve özellikle itirazların kabulüne ilişkin süreler bir organik yasa ile düzenlenir.

Başlık VIII.

Yargı

Madde 64.

Cumhurbaşkanı yargı erkinin bağımsızlığının garantörüdür.

Kendisine Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu yardım eder.

Hâkimlerin statüsü bir organik yasa ile düzenlenir.

Hâkimler azledilemezler.

Madde 65.

Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kuruluna, Cumhurbaşkanı başkanlık eder. Adalet Bakanı hukuken başkan yardımcısıdır. Cumhurbaşkanına vekâlet edebilir.

Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu, biri hâkimler konusunda, diğeri savcılar konusunda yetkili iki daireden oluşur.

Hâkimler konusunda yetkili daire, Cumhurbaşkanı ve Adalet Bakanı dışında, beş hâkim, bir savcı, Danıştay tarafından seçilen bir Danıştay üyesi, her

* Bkz İkaz.

biri Cumhurbaşkanı, Millet Meclisi Başkanı ve Senato Başkanı tarafından, parlamento ve adliyeye mensup olmayanlar arasından seçilen üç kişiden oluşur.

Savcılar konusunda yetkili olan daire, Cumhurbaşkanı ve Adalet Bakanı dışında, beş savcı ve bir hâkim, bir Danıştay üyesi ve önceki fıkraya göre belirlenecek üç seçkin kişiden oluşur.

Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun hâkimler konusunda yetkili dairesi, hâkimlerin Yargıtay'a, İstinaf Mahkemesi ilk başkanlığına, asliye hukuk mahkemesi başkanlığına atanması konusunda önerilerde bulunur. Diğer hâkimleri ise kendi görüşüne uygun olarak atar.

Hâkimlerin disiplin kurulu olarak kararlar verir. Bu durumda kurula Yargıtay Birinci Başkanı başkanlık eder.

Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun savcılar hakkında yetkili dairesi, atanması Bakanlar Kurulunca yapılanlar dışında, savcıların atanması ile ilgili olarak görüş bildirir.

Savcılarla ilgili olarak disiplin yaptırımları hakkında görüş bildirir. Bu durumda kurula, Yargıtay Başsavcısı başkanlık eder.

Söz konusu bu maddenin uygulanmasına ilişkin şartlar bir organik yasa ile belirlenir.

Madde 65*

Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu, biri hâkimler konusunda, diğeri savcılar konusunda yetkili iki daireden oluşur.

Hâkimler konusunda yetkili daireye Yargıtay Birinci Başkanı başkanlık eder. Cumhurbaşkanı ve Adalet Bakanı dışında, beş hâkim, bir savcı, Danıştay tarafından seçilen bir Danıştay üyesi, mesleğine faal olarak devam eden bir avukat ve yanı sıra parlamento ve adliyeye mensup olmayanlar arasından seçilen altı yetkin kişiden oluşur. Cumhurbaşkanı, Millet Meclisi Başkanı ve Senato Başkanının her biri söz konusu altı seçkin kişiden ikisini atar. Bu yetkin ve seçkin kişilerin atanmasında 13'üncü maddenin son fıkrasında belirtilen usul uygulanır. Her bir Meclis Başkanı tarafından yapılan bu atamalar sadece görüşünü almak amacıyla ilgili Meclisteki daimi komiteye sunulur.

Savcılar konusunda yetkili olan daireye Yargıtay Başsavcısı başkanlık eder. Cumhurbaşkanı ve Adalet Bakanı dışında, beş savcı ve bir hâkim, bir Danıştay üyesi ve mesleğine faal olarak devam eden bir avukat ve yanı sıra ikinci fıkraya göre belirlenecek altı seçkin kişiden oluşur.

Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun hâkimler konusunda yetkili dairesi, hâkimlerin Yargıtay'a, İstinaf Mahkemesi ilk başkanlığına, asliye hukuk mahkemesi başkanlığına atanması konusunda önerilerde bulunur. Diğer hâkimleri ise kendi görüşüne uygun olarak atar.

Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun savcılar hakkında yetkili dairesi savcıların atanması ile ilgili olarak görüş bildirir.

* Bkz İkaz.

Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun hâkimler hakkında yetkili dairesi hâkimlerin disiplin kurulu olarak kararlar verir. Bu durumda kurul, ikinci fıkra da belirtilen üyelerin yanı sıra savcılar hakkında yetkili daire üyesi hâkimden oluşur.

Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun savcılar hakkında yetkili dairesi savcılarla ilgili olarak disiplin yaptırımları hakkında görüş bildirir. Bu durumda kurul, üçüncü fıkra da belirtilen üyelerin yanı sıra hâkimler hakkında yetkili daire üyesi savcıdan oluşur.

64'üncü maddenin uygulanmasına ilişkin olarak Cumhurbaşkanı tarafından yapılacak görüş talebini karşılamak için Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Genel Kurul şeklinde toplanır. Genel Kurul şeklinde toplanan kurul ayrıca, hâkimlerin yetkileriyle ilgili ya da Adalet Bakanının kendisine yönelteceği adaletin işleyişiyle ilgili her türlü soru hakkında da görüş bildirir. Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun Genel Kurulu ikinci fıkra da anılan beş hâkimden üçünü, üçüncü fıkra da anılan beş savcıdan üçünü ve ayrıca Danıştay üyesini, mesleğini faal olarak sürdüren bir avukatı ve ikinci fıkra da anılan yetkin altı kişiden oluşur. Yargıtay Birinci Başkanı Genel Kurula başkanlık eder. Yargıtay Birinci Başkanının yokluğunda kendisine bu mahkemenin Başsavcısı vekâlet edebilir.

Adalet Bakanı, disiplinle ilgili konular hariç, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun her iki dairesindeki tüm toplantılara katılabilir.

Yargılamayı bekleyen bir kişi organik yasada belirtilen şartlara göre, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kuruluna müracaat edebilir.

Söz konusu bu maddenin uygulanmasına ilişkin şartlar bir organik yasa ile belirlenir.

Madde 66.

Kimse keyfi olarak tutuklanamaz.

Bireysel özgürlüklerin koruyucusu olan yargı erki, yasada öngörülen koşullara uygun olarak bu ilkeye riayet edilmesini temin eder.

Madde 66-1.

Hiç kimse hakkında ölüm cezasına hükmedilemez.

Başlık IX.

Yüksek Adalet Divanı

Madde 67.

Cumhurbaşkanı, 53-2 ve 68'inci madde hükümleri müstesna, görevlerini yerine getirirken yaptığı işlemlerden dolayı sorumlu tutulmaz.

Cumhurbaşkanı görev süresince hiçbir Fransız hukuk mahkemesi ya da idari merci önünde tanıklık etmeye zorlanamaz, hiçbir hukuk davasına konu edilemez ya da suçlamalara, kovuşturma ya da soruşturmaya tabi tutulamaz. Cumhurbaşkanının görev süresi boyunca hiçbir hak düşürücü süre işlemez.

Cumhurbaşkanının görev süresi boyunca ertelenmiş dava ve kovuşturmaların tamamı Cumhurbaşkanının görev süresinin sona ermesini takiben bir ay içinde yeniden açılır ya da Cumhurbaşkanı aleyhine başlatılır.

Madde 68.

Cumhurbaşkanı, görevini sürdürmesiyle açıkça bağdaşmayacak şekilde görevlerini ihlal etmesi haricinde, hiçbir gerekçeyle görev süresi içinde görevden alınmaz. Cumhurbaşkanının görevden alınma kararı Yüce Divan olarak toplanan Millet Meclisi tarafından alınır.

Millet Meclisinin Yüce Divan şeklinde toplanması yönünde Parlamento Meclislerinden birinde kabul edilen teklif derhal diğer Meclise sunulur. Diğer Meclis kararını teklifin kendisine sunulduğu tarihten itibaren onbeş gün içinde alacaktır.

Millet Meclisi Başkanı Yüce Divana başkanlık eder. Millet Meclisi, Cumhurbaşkanının görevden alınmasına ilişkin kararını, gizli oyla, bir ay içinde verir. Bu karar derhal yürürlüğe girer.

Bu madde uyarınca alınacak kararların ilgili Meclisin, ya da Yüce Divan üyelerinin tam sayısının üçte ikisinin çoğunluğuyla alınması zorunludur. Vekâleten oy kullanılmasına izin verilmez. Sadece görevden alınmanın, ya da Meclisin Yüce Divan olarak toplanması lehinde kullanılan oylar dikkate alınır.

Bu maddenin uygulanmasına ilişkin esaslar bir organik yasa ile düzenlenir.

Başlık X.

Hükümet Üyelerinin Cezai Sorumluluğu

Madde 68-1.

Hükümet üyeleri, görevlerini icra ederlerken eylemlerinden ve işledikleri anda suç ve kabahat niteliğindeki eylemlerinden dolayı ceza bakımından sorumludurlar.

Hükümet üyeleri, Devlet Adalet Divanında yargılanırlar.

Devlet Adalet Divanı, suç ve kabahatlerin tanımlanması ve aynı şekilde cezaların tespitinde yasadan çıkan sonuçlarla bağlıdır.

Madde 68-2.

Devlet Adalet Divanı on-beş yargıçtan oluşur. Oniki parlamenter, Millet Meclisi ve Senatodan eşit sayıda olmak üzere, her genel ve kısmi yenilemeden sonra, kendi içinden seçilir. Üç yargıç da Yargıtay'dan seçilir ve bunlardan birisi, Devlet Adalet Divanına başkanlık eder.

Hükümet üyelerinden birisinin, görevlerini yaparken işledikleri suç ya da kabahatten dolayı zarar gördüğünü ileri süren herkes şikâyetini dilekçe ile komisyona iletebilir.

Komasyon, bu şikâyeti ret eder, ya da Devlet Adalet Divanına gönderilmek üzere Yargıtay Başsavcısına iletir.

Yargıtay Başsavcısı, dilekçe komisyonunun uygun görüşü üzerine, Devlet Adalet Divanına iletebilir.

Bu maddenin uygulanmasına ilişkin esaslar bir organik yasa ile düzenlenir.

Madde 68-3.

Bu başlığın hükümleri yürürlüğe girmesinden önce işlenen fiillere de uygulanır.

Başlık XI.

Ekonomik, Sosyal ve Çevre Konseyi

Madde 69.

Ekonomik, Sosyal ve Çevre Konseyi Hükümetin istemi üzerine, kendisine sunulan yasa, kararname ve karar tasarıları ile yasa teklifleri hakkında görüşünü bildirir.

Ekonomik, Sosyal ve Çevre Konseyinin bir üyesi, Konseye sunulmuş olan tasarı ve teklifler hakkındaki Konsey görüşünü Parlamento Meclislerine açıklamak üzere yine Konsey tarafından görevlendirilebilir.

Madde 69.*

Ekonomik, Sosyal ve Çevre Konseyi Hükümetin istemi üzerine, kendisine sunulan yasa, kararname ve karar tasarıları ile yasa teklifleri hakkında görüşünü bildirir.

Ekonomik, Sosyal ve Çevre Konseyinin bir üyesi, Konseye sunulmuş olan tasarı ve teklifler hakkındaki Konsey görüşünü parlamento Meclislerine açıklamak üzere yine Konsey tarafından görevlendirilebilir.

Bir organik yasada belirtilen şekilde düzenlenecek bir dilekçe ile Ekonomik, Sosyal ve Çevre Konseyine başvuru yapılabilir. Konsey, dilekçeyi inceledikten sonra, ilgili işlemlere ilişkin teklifini Hükümete ve Parlamento'ya bildirir.

Madde 70.

Hükümet, Ekonomik, Sosyal ve Çevre Konseyine, ekonomik, sosyal, ya da çevresel nitelikli her türlü sorun hakkında danışabilir. Hükümet ayrıca, kamu maliyesine ilişkin yıllara sari esasları belirleyen program yasa teklifleri için de Konseye danışabilir. Ekonomik, sosyal, ya da çevresel nitelikteki her türlü plan, ya da program yasa teklifi görüş için Konseye sunulur.

Madde 71.

Azami ikiyüzotuzüç üyeden oluşan Ekonomik, Sosyal ve Çevre Konseyinin oluşumu ve görevine ilişkin kurallar bir organik yasa ile belirlenir.

* Bkz İkaz.

Başlık XI A.
Hakların Koruyucusu (Kamu Başdenetçisi)

Madde 71-1.*

Kamu Başdenetçisi, merkezi idarenin, mahalli idarelerin, kamu tüzel kişiliklerinin yanı sıra kamu hizmeti veren tüm kurum ve kuruluşların, ya da organik yasa kapsamında yer alan tüm kurum ve kuruluşların anayasal haklar ve özgürlüklere saygılı hareket etmelerini sağlar.

Bir kamu hizmet kuruluşunun, ya da yukarıda birinci fıkrada anılan kurumun faaliyetleri sebebiyle haklarının ihlal edildiği kanaatinde olan herkes, organik kanunda belirtilen usule uygun olarak Kamu Başdenetçisine müracaat edebilir.

Kamu Başdenetçisinin çalışma esasları ve yetkileri bir organik yasa ile düzenlenir. Kamu Başdenetçisinin belirli yetkilerinin icrası sırasında üçüncü şahıslardan ne şekilde yardım alabileceği de bu organik yasa ile düzenlenir.

Kamu Başdenetçisi, 13'üncü maddenin son fıkrasında belirtilen usul takip edilerek Cumhurbaşkanı tarafından altı yıllığına atanır. Kamu Başdenetçisinin görev süresi uzatılamaz. Bu görev, bakanlık ve parlamento üyeliği görevleriyle bağdaşmaz. Diğer bağdaşmazlıklar bir organik yasa ile belirlenir.

Kamu Başdenetçisi işlemlerinden dolayı Cumhurbaşkanı ve Parlamento'ya karşı sorumludur.

Başlık XII.
Mahalli İdareler

Madde 72.

Ülkedeki mahalli idareler, belediyeler, iller, bölgeler, özel statülü idareler ve 74'üncü maddede düzenlenen deniz-aşırı idarelerden oluşur. Bu fıkrada belirtilen yerel yönetimlerin biri veya bir kaçını yerine, gerektiğinde, başka bir mahalli idare yasayla kurulabilir.

Mahalli idareler, kendi düzeylerinde en iyi şekilde yerine getirilebilecek yetkilerinin tamamını için gereken kararları alabilirler.

Mahalli idareler, yasada öngörülen şartlar çerçevesinde, seçilmiş Meclislerince serbest biçimde yönetilirler. Görevlerini yapabilmek için düzenleyici işlem yapma yetkisine de sahiptirler.

Mahalli idareler veya mahalli idare birlikleri, anayasal olarak korunan bir hak veya kamu özgürlüğünün kullanımının temel koşullarının söz konusu olması dışında, bir organik yasayla belirlenecek şartlar dâhilinde, yasa ya da tüzüğün öngördüğü durumlarda belli bir konu ve süre ile sınırlı olarak bir deneme

* Bkz İkaz.

uygulaması için, yetkilerinin icrasını düzenleyen yasa yahut tüzük hükümleri dışına çıkabilirler.

Hiçbir mahalli idare, bir diğeri üzerinde vesayet yetkisi kullanamaz. Bununla birlikte, bir yetkinin kullanımı, birden fazla mahalli idarenin bir araya gelmesini gerektirdiğinde, bunlardan birine yahut birliklerden birine, ortak işlemlerin koşullarını düzenlemesine yasayla izin verilebilir.

Ülkedeki tüm mahalli idarelerde yer alan ve Hükümet üyelerinin her birini temsil eden Devlet temsilcisi, ulusal çıkarları korumak, idari denetimleri yapmak ve yasalara uygun davranılmasını sağlamakla görevlidir.

Madde 72-1.

Her bir mahalli idare seçmenlerinin, dilekçeler düzenleyerek, o mahalli idarenin yetkisi dâhilinde olan bir sorunun, bu idarenin müzakere oturumunun gündemine alınmasını talep etme koşulları bir yasayla belirlenir.

Bir mahalli idarenin yetkisine giren işlem ya da karar tasarıları, bir organik yasayla belirlenecek şartlar dâhilinde, o mahalli idarenin önerisiyle, referandum yoluyla bu idarenin seçmenlerinin kararına sunulabilir.

Özel statülü bir mahalli idare oluşturulmak veya onun yetkileri değiştirilmek istendiğinde, bu hal ilgili idarelerin kayıtlı seçmenlerinin görüşü alınarak bir yasayla gerçekleştirilebilir. Yerel yönetimlerin sınırlarının değiştirilmesi, yasayla belirlenen şartlar dâhilinde, seçmenlerin görüşüne başvurularak gerçekleştirilebilir.

Madde 72-2.

Mahalli idareler, yasayla belirlenen şartlar çerçevesinde, serbestçe tasarruf edebilecekleri gelirlere sahiptirler.

Her türlü vergi gelirlerinin tamamını veya bir kısmını alabilirler. Yasanın belirlediği sınırlar içinde, mahalli idarelere, vergilerin matrah ve oranının tespitine yasayla izin verilebilir.

Vergi gelirleri ve öz kaynaklar, her yerel yönetim kategorisi için, gelirlerinin tamamı içinde önemli bir bölümünü teşkil eder. Bu kuralın gerçekleştirilmesi koşulları bir organik yasayla belirlenir.

Devlet ile mahalli idareler arasındaki yetki aktarımları, bu uygulamalara ayrılmış kaynakların, eşdeğer bir şekilde tahsisi ile birlikte gerçekleştirilir. Mahalli idarelerin harcamalarının artması sonucunu doğuran her yeni yetki ihdasında veya genişlemesinde, yasayla belirlenmiş kaynaklarla birlikte yapılır.

Mahalli idareler arasında eşitliği sağlayacak, mali kaynakların adil paylaşılmasına yönelik hükümler bir yasayla öngörülür.

Madde 72-3.

Devlet; deniz-aşırı halkları, Fransız halkı içinde, özgürlük, eşitlik ve kardeşlik ortak ideali doğrultusunda tanır.

Guadeloupe, Guyane, Martinique, Reu-nion, Mayotte, Saint Pierr-et-Miquelon, Waillis ve Fatuna adaları ve Fransız Polynesie', deniz aşırı bölge ve il yönetimleri ve 73'üncü maddenin son fıkrasının uygulanması ile oluşturulacak

mahalli idareler için 73'üncü madde, diğer idareler için de 74'üncü madde hükümleri uygulanır.

Yeni Kaledonya'nın statüsü XIII. Başlıkta düzenlenmiştir.

Fransa Güneyi ve Antartikası Bölgeleri ve Clipperton'nun özel teşkilatı ve yasama rejimleri yasayla belirlenir.

Madde 72-4.

72-3'üncü maddenin ikinci fıkrasında belirtilen idarelerden biri veya hepsine ilişkin değişiklik, yine 73 ve 74'üncü maddelerde öngörülen rejimlerden birinden diğerine şeklinde yapılacak her türlü değişiklik, aşağıdaki fıkrada öngörülen şartlara uygun olarak alınmış ilgili idare kararı yahut ilgili idare seçmenlerinin muvafakati olmadan gerçekleştirilemez. Bu rejim değişikliği bir organik yasayla yapılır.

Cumhurbaşkanı, Hükümetin ve iki Meclisin birlikte Resmi Gazete'de yayınlanan önerisi üzerine, bir deniz-aşırı mahalli idarenin teşkilat biçimi, yetkileri veya yasama rejimi konusunda o mahalli idarenin seçmenlerinin görüşüne başvurulmasına karar verebilir. Bu başvuru önceki fıkrada öngörülen bir değişiklik ile ilgili olduğunda ve Hükümetin önerisi üzerine organize edildiğinde, her iki Meclis önünde müzakereyi takip eden bir deklarasyon şeklinde yapılır.

Madde 73.

Deniz-aşırı illerde ve bölgelerde yasalar ve tüzükler doğrudan uygulanır. Bu idarelerin kendine özgü özelliklerine ve zorluklarına bağlı olarak bazı uyarlamalar yapılabilir.

Söz konusu bu uyarlamalara, yasayla onlara verilmiş yetkilerde ve bu yetkilerin uygulanması konularında, bu idareler tarafından karar verilir.

Özel nitelikleri göz önünde bulundurmak için, birinci fıkraya aykırı olarak, bu maddede düzenlenen mahalli idarelere, yasa alanına giren sınırlı sayıdaki konularda yasayla, kendi topraklarında uygulanabilir kurallar koyma yetkisi verilebilir.

Bu kurallar, vatandaşlık, medeni haklar, kamu özgürlüklerinin güvenceleri, kişilerin durumları ve ehliyetleri, adli teşkilat, ceza hukuku, ceza usulü, dış politika, savunma, kamu düzeni ve kamu güvenliği, para, kredi ve kambiyo rejimi veya seçim hukuku ile ilgili olamaz. Sayılan bu durumlar bir organik yasa ile belirtilir ve tamamlanır.

İlk iki fıkrada öngörülen düzenlemeler Reunion İl ve Bölge Yerel Yönetiminde uygulanmaz.

İkinci ve üçüncü fıkrada öngörülen yetkilendirmelere, bir organik yasanın öngördüğü şartlar ve kayıtlar çerçevesinde, ilgili idarenin talebi üzerine karar verilir. Bir kamu özgürlüğünün kullanılmasının temel şartları veya anayasal olarak korunan bir hak söz konusu olduğunda, söz konusu yetkilendirmeler bu alanlara müdahale edemez.

Deniz-aşırı bir bölgenin ya da ilin yerine başka bir idarenin yahut bu iki idare için tek bir karar organının yasayla kurulması, 72-4'üncü maddenin ikinci fıkrasında öngörülen usullerle bu idarelerin yetki çevresinde kayıtlı seçmenlerin muvafakati alınmadan gerçekleştirilemez.

Madde 73.*

Deniz-aşırı illerde ve bölgelerde yasalar ve tüzükler doğrudan uygulanır. Bu idarelerin kendine özgü özelliklerine ve zorluklarına bağlı olarak bazı uyarlamalar yapılabilir.

Bu idarelere tanınan yetkilerin uygulanması konularında yapılacak bu uyarlamalara, yasayla, ya da tüzükle bu yönde yetkilendirilmiş olmaları kaydıyla bu idareler tarafından karar verilir.

Özel nitelikleri göz önünde bulundurmak için, birinci fıkraya aykırı olarak, bu maddede düzenlenen mahalli idarelere, yasa, ya da tüzük alanına giren sınırlı sayıdaki konularda yasayla, ya da tüzükle, kendi topraklarında uygulanabilir kurallar koyma yetkisi verilebilir.

Bu kurallar, vatandaşlık, medeni haklar, kamu özgürlüklerinin güvenceleri, kişilerin durumları ve ehliyetleri, adli teşkilat, ceza hukuku, ceza usulü, dış politika, savunma, kamu düzeni ve kamu güvenliği, para, kredi ve kambiyo rejimi veya seçim hukuku ile ilgili olamaz. Sayılan bu durumlar bir organik yasa ile belirtilir ve tamamlanır.

İlk iki fıkroda öngörülen düzenlemeler Reunion İl ve Bölge Yerel Yönetiminde uygulanmaz.

İkinci ve üçüncü fıkroda öngörülen yetkilendirmelere, bir organik yasanın öngördüğü şartlar ve kayıtlar çerçevesinde, ilgili idarenin talebi üzerine karar verilir. Bir kamu özgürlüğünün kullanılmasının temel şartları veya anayasal olarak korunan bir hak söz konusu olduğunda, söz konusu yetkilendirmeler bu alanlara müdahale edemez.

Deniz-aşırı bir bölgenin ya da ilin yerine başka bir idarenin yahut bu iki idare için tek bir karar organının yasayla kurulması, 72-4'üncü maddenin ikinci fıkrasında öngörülen usullerle bu idarelerin yetki çevresinde kayıtlı seçmenlerin muvafakati alınmadan gerçekleştirilemez.

Madde 74.

Bu maddede düzenlenen deniz-aşırı idarelere, her birisinin Devlet içindeki özel çıkarlarını dikkate alan bir statü tanınır.

Bu statü, karar organının görüşü alındıktan sonra kabul edilen bir organik yasayla belirlenir. Bu yasada şunlar düzenlenir;

– Yasa ve tüzüklerin buralarda uygulanabilme koşulları;

– Bu idarelerin yetkileri: 73'üncü maddenin dördüncü fıkrasında sayılan konularda Devlet yetkilerinin aktarımı dışında, yetki aktarmaları, gerektiğinde bir organik yasayla açıklanan ve tamamlanan kayıtlar çerçevesinde yapılır;

* Bkz İkaz.

- İdarelerin kuruluş, görev ve teşkilatı ile karar organının seçim şekli;
- Bu idareye özgü düzenlemeleri içeren yasa tasarısı ve teklifleri yahut karar veya kararname tasarılarının, yine yetkileri ile ilgili konularda imzaladıkları uluslararası anlaşmaların tasdik ve onayına ilişkin kurumların görüşünün alınması koşulları;

Bu organik yasa, özel statüde kabul edilen idarelerle ilgili olarak şu hususları da düzenler;

– Yasa alanına giren konuların uygulanması hususundaki yetkiler söz konusu olduğunda, karar organının işlemlerinin bazıları üzerinde Danıştay'ın gerçekleştireceği özel yargısal denetim;

– Yerel yönetimin statüsünün yürürlüğe girmesini sağlayan yasanın, öncelikle yerel yönetimlere verdiği ve Anayasa Konseyi'nin de yerel yönetimin yetki alanında olduğunu belirlediği konularda, karar organının yayınlanmış bir yasayı değiştirebilmesi;

– İstihdamın artırılması, bir mesleki faaliyetin icrası için yerleşme ve toprak mülkiyetinin korunması gibi yerel zorunlulukların gerektirdiği halkın lehine olan tedbirlerin yerel yönetimlerce alınabilmesi;

– Yerel idarenin, merkezi idarenin denetimi altında, kendisine ait yetkilerin kullanımında, düzenlenen güvencelere saygı, kamu özgürlüklerinin tüm ülke düzeyinde gerçekleştirilmesine iştirak etmesi.

Bu madde kapsamında yer alan mahalli idarelerin özel teşkilatlarını düzenleyen diğer esaslar, bunların karar organlarına danışıldıktan sonra, bir kanun ile düzenlenir ve değiştirilir.

Madde 74-1.

74'üncü maddede anılan deniz-aşırı idareler ve Yeni Kaledonya'da Hükümet, Devletin yetki alanında kalan konularda gerekli uyarlamaları yapmak suretiyle, anavatan Fransa'da yürürlükte olan yasa niteliğindeki düzenlemeleri, yasanın ilgili hükümler bakımından bu usulün kullanımını açık şekilde yasaklamamış olması kaydıyla, bir kararname ile genişletebilir, ya da ilgili idarenin özel teşkilatının tabi olduğu yasal hükümler üzerinde gerekli uyarlamaları gerçekleştirebilir.

Bu kararname, ilgili karar organının ve Danıştay'ın görüşü alındıktan sonra çıkarılabilir. Bu kararname yayını anında yürürlüğe girer. Yayınlanmasını takip eden on sekiz ay (*Fransızca orijinalinde ay ifadesi geçmektedir.*) içinde Parlamento tarafından onaylanmaz ise geçersiz hale gelir.

Madde 75.

34'üncü maddede işaret edilen yegâne medeni statü olan olağan medeni statüye sahip olmayan ülke vatandaşları, reddetmedikleri sürece kişisel statülerini muhafaza ederler.

Madde 75-1.

Bölgesel diller Fransa'nın mirasının bir parçasıdır.

Başlık XIII.
Yeni Kaledonya'ya İlişkin Geçici Hükümler

Madde 76.

Yeni Kaledonya halkı, 31 Aralık 1998'den önce, 5 Mayıs 1998 tarihinde Noumea'da imzalanıp, 27 Mayıs 1998'de Fransız Cumhuriyeti Resmi Gazete'sinde yayımlanan anlaşma hükümlerini oylamaya davet edilmişlerdir.

9 Kasım 1998 tarih ve 88-1028 sayılı Yasanın 2'nci maddesinde belirlenen şartları taşıyan kişiler oylamaya katılabileceklerdir.

Seçimin organizesine ilişkin gerekli tedbirler, Danıştay'ın görüşü alındıktan ve Bakanlar Kurulunda müzakere edildikten sonra alınacaktır.

Madde 77.

Anılan anlaşmanın 76'ncı maddede öngörülen oylama ile kabul edilmesinden sonra, Yeni Kaledonya'nın anlaşmada öngörülen ilkelere uygun olarak ve bu anlaşmanın uygulanması için gerekli olan şekilde kalkınmasını teminen Yeni Kaledonya'nın karar organına danışıldıktan sonra kabul edilen bir organik yasa ile aşağıda belirtilen hususlar düzenlenmektedir;

– Yeni Kaledonya'nın kurumlarına kesin biçimde devredilecek devlet yetkileri, bunların kademelenmesi, devir şekilleri ve bunlardan doğacak mali sorumlulukların paylaşımı;

– Yeni Kaledonya'nın kurumlarının görev ve teşkilat kuralları, özellikle karar organının bazı işlemlerinin yayınlanmadan önce Anayasa Konseyine sunulmasına ilişkin koşullar;

– Vatandaşlığa, seçim sistemine, kamu görevine, örfi hukukta tanımlandığı şekliyle medeni statüye ilişkin kurallar;

– Yeni Kaledonya halkının, egemenliğin kullanımına katılma konusundaki seçimlerin şartları ve süre sınırları;

76'ncı maddede anılan anlaşmanın yürürlüğü için gerekli diğer tedbirler bir yasayla belirlenir.

Yeni Kaledonya'nın ve illerinin karar organının üyelerini seçmek üzere oy kullanmaya davet edilen seçmenlere ait seçmen kütüğünün hazırlanabilmesi amacıyla, bu Anayasanın 76'ncı maddesinde ve Yeni Kaledonya Hakkında 19 Mart 1999 tarih ve 99-209 sayılı Kanununun 188 ve 189'uncu maddelerinde anılan Anlaşmada atıf yapılan liste, bu Anayasanın 76'ncı maddesinde anılan oylama için hazırlanan ve oy kullanmak için aranan şartları taşımayanları da içeren bir listedir.

78 ila 86'ncı maddeler arasında kalan maddeler yürürlükten kaldırılmıştır.

Başlık XIV.
Fransızca Konuşan Ülkeler ve Birlik Anlaşmaları

Madde 87.

Devlet, müşterek dili Fransızca olan Devletler ve halklarıyla dayanışmayı ve işbirliğini geliştirmeye dönük çabalarda yer alır.

Madde 88.

Devlet, medeniyetlerini geliştirmek için bir araya gelmek isteyen devletlerle katılım anlaşmaları imzalayabilir.

Başlık XV.
Avrupa Toplulukları ve Avrupa Birliği
Avrupa Birliği*

Madde 88-1.

Devlet, bazı yetkilerini ortak kullanmak üzere, yaptıkları anlaşma gereğince, serbestçe katılan devletlerce oluşturulan Avrupa Birliğine ve Avrupa Topluluklarına katılır.

Devlet, Avrupa Birliği Kurucu Antlaşması ve Avrupa Topluluğu Kurucu Antlaşmasında değişiklik yapan, 13 Aralık 2007 tarihinde imzalanan Lizbon Antlaşmasında belirtilen şartlarla Avrupa Birliğine katılabilir.

Madde 88-1.*

Fransa Cumhuriyeti, bu yetkilerin 13 Aralık 2007 tarihinde imzalanan Lizbon Antlaşması ile ihdas sebebiyle, Avrupa Birliği Kurucu Antlaşması ve Avrupa Birliğinin İşleyişi Hakkındaki Antlaşma gereğince, bazı yetkilerini ortaklaşa kullanmayı kabul eden devletlerin serbestçe katılımından oluşan Avrupa birliğine katılır.

Madde 88-2.

Fransa, mütakabiliyet kaydıyla ve 7 Şubat 1992'de imzalanan Tek Avrupa Anlaşmasında öngörülen özel koşullara göre, Avrupa Ekonomik ve Para Birliği kurumuna gerekli yetkileri devretmeye muvafakat eder.

Aynı kayıt ve 2 Ekim 1997'de imzalanan Antlaşma ile değişik Avrupa Birliği Kurucu Antlaşmasının hükümlerine göre, malların ve kişilerin serbest dolaşımına ilişkin kuralların belirlenmesi için gerekli yetkilerini devretmeyi kabul edebilir.

Avrupa Birliği Anlaşmasının temeli üzerinde alınan kararların uygulanması çerçevesinde Avrupa tutuklama kararlarının uygulanmasına ilişkin kurallar yasayla belirlenir.

* Bkz İkaz.

Madde 88-2.*

Avrupa Birliği kurumları tarafından alınan kararlar çerçevesinde Avrupa tutuklama kararlarının uygulanmasına ilişkin kurallar yasayla belirlenir.

Madde 88-3.

Mütakabiliyet kaydıyla ve 7 Şubat 1992’de imzalanan Avrupa Tek Antlaşmasında öngörülen özel şartlar çerçevesinde, Fransa’da oturan Birlik vatandaşlarına yerel seçimlerde seçme ve seçilme hakkı tanınabilir. Bu vatandaşlar belediye başkanlığı ve başkan yardımcılığı görevi üstlenemezler, senato seçmenliğine ve senato seçimlerine katılamazlar. Her iki Meclis tarafından aynı hükümlerle onaylanan bir organik yasa, bu fıkranın uygulanma koşullarını belirler.

Madde 88-4.

Hükümet, yasa niteliğindeki düzenlemeleri içeren Avrupa Birliği ve Avrupa Toplulukları yasa tasarıları veya tekliflerini, Avrupa Birliği Konseyine sunulur sunulmaz Millet Meclisine ve Senatoya sunar. Hükümet ayrıca bir Avrupa Birliği Kurumu tarafından hazırlanan diğer tasarıları veya teklifleri de bunlara sunabilir.

Her iki Meclisin İttüzüğünde belirlenen usullere göre, önceki fıkrada belirtilen, tasarı, teklif veya dokümanlar gerektiğinde toplantı dönemi dışında da oylanabilir.

Her bir Meclis bünyesinde Avrupa Birliđiyle ilişkilerden sorumlu bir komisyon kurulur.

Madde 88-4.*

Hükümet, yasa niteliğindeki düzenlemeleri içeren Avrupa Birliği ve Avrupa Toplulukları yasa tasarıları veya tekliflerini ve yanı sıra diğer kanun tasarısı ve tekliflerini, Avrupa Birliği Konseyine sunulur sunulmaz Millet Meclisine ve Senatoya sunar.

Her iki Meclisin ttüzüğünde belirlenen usullere göre, önceki fıkrada belirtilen, tasarı, teklif veya dokümanlar gerektiğinde toplantı dönemi dışında da oylanabilir.

Her bir Meclis bünyesinde Avrupa Birliđiyle ilişkilerden sorumlu bir komisyon kurulur.

Madde 88-5.

Avrupa Topluluklarına ve Avrupa Birliğine bir devletin katılımına ilişkin anlaşmanın onaylanmasına yetki veren tüm yasa teklifleri Cumhurbaşkanınca referanduma sunulur.

Yukarıdaki hükme rağmen, Parlamento, her bir Meclisin üye tam sayısının beşte üçü çoğunlukla kabul edeceği benzer içerikli bir önergeyi kabul etmek suretiyle, bu yasa teklifinin 89’uncu maddenin üçüncü fıkrasında belirtilen usule göre yasalaşmasına izin verebilir.

* Bkz İkaz.

Madde 88-5.*

Avrupa Birliğine bir devletin katılımına ilişkin anlaşmanın onaylanmasına yetki veren tüm yasa teklifleri Cumhurbaşkanınca referanduma sunulur.

Yukarıdaki hükme rağmen, Parlamento, her bir Meclisin üye tam sayısının beşte üçü çoğunlukla kabul edeceği benzer içerikli bir önergeyi kabul etmek suretiyle, bu yasa teklifinin 89'uncu maddenin üçüncü fıkrasında belirtilen usule göre yasalaşmasına izin verebilir.

Madde 88-6.*

Millet Meclisi ve Senato, subsidiarity ilkesi gereğince, Avrupa Birliği yasa tasarılarının uygunluğu üzerinde gerekli görüşlerini bildirebilirler. Söz konusu bu görüş ilgili Meclis başkanlığınca, Avrupa Parlamentosu başkanlığına, Avrupa Birliği Komisyonu ve Konseyi başkanlığına gönderilir. Hükümete de bilgi verilir.

Her Meclis, subsidiarity ilkesinin ihlali gerekçesiyle, Avrupa Birliği yasalarına karşı, Avrupa Birliği Adalet Divanında dava açabilir. Bu davalar, Avrupa Birliği Adalet Divanına Hükümet tarafından havale edilir.

Yukarıdaki hükme rağmen, bu amaçla, kararlar, her Meclisin İçtüzüğünde belirlenen müzakere ve ivedilik şartlarına göre, gerektiğinde toplantı dönemi dışında da, oylanabilir. Altmış Millet Meclisi üyesinin, ya da altmış senatörün talebi halinde bu davalar mecburi olacaktır.

Madde 88-7.*

Bir önergenin, Millet Meclisi ve Senato tarafından aynı şekilde kabul edilmesi durumunda Parlamento, anlaşmalarla ilgili olarak basit değiştirme usulü kapsamında, ya da Avrupa Birliği Kurucu Anlaşması ve Avrupa Birliğinin İşleyişi Hakkında Anlaşma'da düzenlenen hukuk işlerinde adli işbirliği kapsamında tanımlanan hallerde, 13 Aralık 2007 tarihinde imzalanan Lizbon Anlaşması'nın Avrupa Birliği'ne ait yasal düzenlemelerin kabul edilmesine ilişkin kurallarda getirilen her türlü değişikliğe itiraz edebilir.

Başlık XVI.

Anayasa Değişiklikleri

Madde 89.

Anayasayı değiştirme girişiminde bulunma yetkisi Başbakanın teklifi üzerine Cumhurbaşkanına ve Parlamento üyelerine aittir.

Değiştirme tasarısı ya da teklifi 42'nci maddenin üçüncü fıkrasında belirtilen mühlet içinde görüşülmeli ve her iki Meclis tarafından de aynı

* Bkz İkaz.

hükümlerle kabul edilmelidir. Değişiklik, referandumla onaylandıktan sonra kesinlik kazanır.

Bununla birlikte, Cumhurbaşkanı, değişiklik tasarısını Kongre iki Meclis halinde toplantıya çağrılan parlamentoya sunmaya karar verirse bu tasarı referanduma sunulmaz; bu takdirde, değişiklik tasarısının onaylanması, Kongrede kullanılan oyların beşte üçünün çoğunluğu ile mümkündür. Kongrenin Başkanlık Divanı, Millet Meclisinin Başkanlık Divanıdır.

Ülkenin bütünlüğüne zarar verecek hiçbir değişiklik usulüne girilemez ve böyle bir usul sürdürülemez.

Hükümetin Cumhuriyet niteliği değişiklik konusu yapılamaz.

Başlık XVII.

(Mülga)

ÇEVRE ŞARTI

Fransız Halkı;

Doğal kaynakların ve doğal dengelerin insanlığın görünümünü zorunlu kıldığı;

Mevcut insanlığın ve gelecek kuşakların doğal çevrelerinden koparılamayacağı;

Çevrenin tüm insanlığın ortak varlığı olduğu;

İnsanoğlunun gittikçe yaşam şartları ve kendi gelişimi üzerinde etki yaptığı;

Biyolojik çeşitlilik, kişinin gelişimi ve insan topluluklarının ilerleyişi, bazı üretim ve tüketim maddeleri ve doğal kaynakların aşırı tüketilmesi nedeniyle etkilendiği;

Çevrenin korunmasının, Ulusun diğer temel değerleri ile aynı nitelikte ele alınması gerektiği;

Sürdürülebilir bir gelişmeyi sağlamak için, mevcut ihtiyaçların karşılanmasına yönelik tercihlerin, gelecek kuşakların ve diğer halkların ihtiyaçlarını karşılamasını tehlikeye atmaması;

Gerekçelerinden yola çıkarak,

Kabul eder;

Madde 1.

Herkes dengeli ve sağlığa saygılı bir çevrede yaşama hakkına sahiptir.

Madde 2.

Herkes çevrenin korunmasına ve iyileştirilmesine katkıda bulunmak zorundadır.

Madde 3.

Herkes, yasanın belirlediği şartlar dâhilinde, çevreye yönelik zararların önlenmesi veya en azından zararlı sonuçların azaltılması ile yükümlüdür.

Madde 4.

Herkes, yasanın belirlediği şartlar dâhilinde, çevreye verdiği zararların giderilmesine iştirak etme yükümlülüğü altındadır.

Madde 5.

Bilimsel bilgi olarak kesin olmamakla birlikte, çevrede geri dönülemez ve ciddi bir biçimde etkileyebilecek bir zarar meydana geldiğinde, kamu otoriteleri, önleyici tedbirlerin alınması ilkesine saygı göstererek ve kendi yetki alanlarına giren konularda, risklerin değerlendirilmesi usulünün gerçekleştirilmesini, zararın önlenmesi için gerekli ve zararla orantılı geçici tedbirlerin alınmasını sağlarlar.

Madde 6.

Kamu politikaları, sürdürülebilir kalkınmayı destekler. Bu amaçla, çevrenin değerinin bilinmesi ve çevrenin korunması ile ekonomik kalkınma ve sosyal gelişmeyi bağdaştırmak zorundadır.

Madde 7.

Herkes, yasanın belirlediği sınırlar ve şartlar dâhilinde, kamu otoritelerinin elindeki çevreye ilişkin bilgilere ulaşma hakkına ve çevre üzerinde etki doğurabilecek kamusal zararların hazırlık aşamalarına katılma hakkına sahiptir.

Madde 8.

Çevre eğitimi ve bilgisi, bu Şart'ta belirlenen hakların ve ödevlerin uygulanmasına katkıda bulunur.

Madde 9.

Araştırma ve yenilik, çevrenin değerinin artırılmasına ve çevrenin korunmasına katkı sağlar.

Madde 10.

Bu Şart, Fransa'nın uluslararası ve Avrupa Birliğine yönelik faaliyetlerinin ilham kaynağıdır.

